

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	598
Land:	Somalia
Kilde:	Landinfo Respons
Titel:	Somalia: Al-Shabaab udenfor byene i Sør-Somalia
Udgivet:	20. december 2017
Optaget på baggrundsmaterialet:	14. maj 2018

Respons

Somalia: Al-Shabaab utenfor byene i Sør-Somalia

- I hvilken grad har al-Shabaab tilstedeværelse og innflytelse utenfor byene i Sør-Somalia?
- I hvilken grad hindrer al-Shabaab folks bevegelsesfrihet utenfor byene i Sør-Somalia?

Innledning

Denne responsen gir en generell beskrivelse av i hvilken grad al-Shabaab har tilstedeværelse og innflytelse utenfor byene i Sør-Somalia¹. Tilstedeværelse omfatter her fysisk nærvær av al-Shabaab-medlemmer som operer åpent og synlig. Innflytelse refererer til evnen til å påvirke folks atferd. Som det fremgår i responsen, er tilstedeværelse ikke nødvendigvis en forutsetning for innflytelse.

Kilder og begrensninger

Det finnes få muligheter til å kartlegge informasjon om maktforhold utenfor byene i Sør-Somalia, fordi internasjonale observatører i liten grad har tilgang til disse områdene. Dette begrenser muligheten til å gi en detaljert og uttømmende redegjørelse av disse forholdene. Responsen bygger hovedsakelig på informasjon innhentet i Mogadishu og Nairobi i september 2017, der Landinfo hadde samtaler med lokale ressurspersoner og representanter for organisasjoner med erfaring fra rurale områder i Sør-Somalia, inkludert områder der al-Shabaab er aktive (se referanselisten). Kildene er anonymiserte av hensyn til deres arbeidssituasjon og/eller sikkerhet. Responsen bygger ellers på relevant skriftlig kildemateriale.

Tilstedeværelse utenfor byene

Al-Shabaab tok kontroll over store deler av Sør-Somalia i 2009, men var i stor grad et byfenomen (Hansen 2013, s. 89). Utenfor byene var organisasjonen fraværende eller

¹ Sør-Somalia defineres her som Somalia sør for Puntland. Al-Shabaab sin tilstedeværelse og innflytelse i Somalia knytter seg i all hovedsak til denne delen av landet, men organisasjonen har også etablert seg i Galgala-fjellene i Puntland (UN Monitoring Group on Somalia and Eritrea 2017, s. 10; Hussein 2017; Felbab-Brown 2017; Reuters 2012; Burke 2017a).

representert gjennom allierte klanmilitser. Al-Shabaab erobret heller aldri den sørlige delen av Mogadishu, der Somalias internasjonalt anerkjente myndigheter ble beskyttet av styrker fra Den afrikanske union (AMISOM).

I 2011 gikk nabolandene Kenya og Etiopia til krig mot al-Shabaab, og i 2012 gikk også AMISOM til angrep på al-Shabaab utenfor Mogadishu. Gjennom en rekke offensiver ble al-Shabaab presset tilbake. De har fortsatt makten i distriktsbyene² Badhaadhe, Jamaame, Jilib, Buaale, Saakow, Sablaale, Kurtunwaarey, Tayeeglow, El Bur, El Dere og Harardhere, men de øvrige distriktsbyene i Sør-Somalia er i dag på myndighetenes hender.³ Myndighetene og deres støttespillere har imidlertid i liten grad etablert permanent tilstedeværelse utenfor distriktsbyene de har inntatt, som dermed utgjør adskilte enklaver.

Al-Shabaabs størrelse er ukjent, men kildene som Landinfo møtte under reisen i september 2017 var omforente om at organisasjonen ikke har tilstrekkelige mannskaper til å kunne være til stede i ethvert område som ikke er inntatt av myndighetene. Kilde C anslo at al-Shabaab har opptil 7000 bevæpnede medlemmer (Sør-Somalia er på størrelse med Fastlands-Norge). Ifølge kildene B og K har al-Shabaab fortsatt permanent tilstedeværelse først og fremst i befolkningssentre. I tillegg til ovennevnte byer, gjelder dette etter Landinfos forståelse også større landsbyer i et gitt område. Utover dette opererer al-Shabaab i små, mobile grupper som samles før angrep. Gruppene kan bevege seg relativt fritt utenfor byene, men er spesielt aktive rundt myndighetsområder (kilde C og kilde E; se også bilde på s. 3). Dette underbygges ikke bare av at al-Shabaab gjennomfører angrep mot myndighetene og deres støttespillere i disse områdene (se ACLED 2017), men også av at al-Shabaab raskt inntar områder som myndighetene og deres støttespillere trekker seg ut av (se for eksempel Hassan 2017a og Maruf 2017). Ved enkelte anledninger, herunder i regionene Bay, Nedre Shabelle, Hiran, Gedo og Nedre Juba, er det meldt at al-Shabaab har samlet angrepsstyrker på opptil «flere hundre» krigere (Agence France-Presse 2015; Burke 2016; Kalinaki 2016; Williams 2016; Beeders 2017).

På spørsmål om det finnes områder i Sør-Somalia hvor al-Shabaab ikke er til stede i det hele tatt, forklarte kildene at al-Shabaab i liten grad er til stede i avsidesliggende områder der det bor få folk. Kilde C viste også til at den militante organisasjonen Ahlu Sunna Waljama'a (ASWJ)⁴ er sterk nok til å holde al-Shabaab ute av sine områder i den vestlige delen av Galgadud. Dette er i tråd med informasjon som Landinfo fikk under en reise til Belet Weyne by i februar 2015 (kilde L).

² Begrepet «distriktsby» referer til byene som har gitt navn til de enkelte distriktene, eksempelvis Afgoye. Dette er normalt den største byen i det enkelte distriktet.

³ «Myndigheter» omfatter her både den internasjonalt anerkjente føderale regjeringen i Mogadishu og de ulike regionale aktørene som er tilknyttet denne. Myndighetenes kapasiteter er generelt svært lav, og kildene er omforente om at myndighetsstyrkene, som i all hovedsak består av rivaliserende klanmilitser, ikke er i stand til å stå imot al-Shabaab uten støtte fra AMISOM.

⁴ ASWJ kjemper mot al-Shabaab og dets radikale tolkning av islam, men er ikke tilknyttet myndighetene.



Bildet viser et område i Nedre Shabelle med sporadisk nærvær av al-Shabaab-krigere (kilde J). Mogadishu er synlig i det fjerne, noen kilometer unna. Bildet illustrerer den korte avstanden mellom myndighetsområde og al-Shabaab-område. Foto: Bjørn R. Claussen.

Al-Shabaabs innflytelse i områder der de ikke har permanent tilstedeværelse

Ifølge kilde K implementerer al-Shabaab sin fundamentalistiske tolkning av sharia først og fremst i områder hvor de har permanent tilstedeværelse.⁵ Kildene er imidlertid samstemte i at al-Shabaab også har innflytelse i områder hvor de ikke er tilstede. Graden av innflytelse varierer, men ifølge kildene C og K, som begge har lang erfaring fra al-Shabaab-områder i ulike deler av Sør-Somalia, bryr ikke al-Shabaab seg om «alt og alle» i områder hvor de ikke er permanent tilstede. I slike områder er de først og fremst opptatt av at folk betaler skatt⁶ og ikke opponerer mot dem, for eksempel ved å samarbeide med fienden. I enkelte områder utsetter al-Shabaab ellers befolkningen for rekrutteringspress (kilde A, E, F, H, I og K; se også Hassan 2017b).⁷ Kilde A forklarte også at al-Shabaab i noen områder pålegger lærere å undervise i et gitt pensum.⁸ Slike instruksjoner fremsettes ifølge kildene ofte via budbringer eller mobiltelefon.⁹

Kildene er omforente om at personer som motsetter seg al-Shabaab eller mobiliserer mot dem, risikerer å bli drept, men understrekte at folk flest holder en lav profil i møtet med al-Shabaab og innordner seg dem av frykt for å bli drept. Lokale maktforhold kan tilsi noe forhandlingsrom

⁵ Myndighetene er også for sharia (Provisional Constitution 2012, artikkel 2 punkt 3), men al-Shabaab representerer en strengere tolkning. Se for eksempel Skjelderup 2011 for detaljer om dette.

⁶ Al-Shabaab rettfærdiggjør dette ved å vise til at Gud har pålagt muslimer å gi almisser (*zakat*). Etter Landinfos forståelse krever al-Shabaab skatt både fra handelsfolk og vanlige folk – enten i form av penger, husdyr, jordbruksprodukter eller annet. Ifølge kilde A kreves skatten årlig og beløpet varierer avhengig av formue. Kilde C og kilde E forklarte at al-Shabaab har økt skattenivået betraktelig de senere årene og at mange derfor har flyktet fra al-Shabaab-områder.

⁷ En egen respons om rekruttering til al-Shabaab er under utarbeidelse.

⁸ Kilde A viste til en rekke konkrete eksempler der al-Shabaab har pålagt lærere ved enkelte skoler utenfor myndighetsområder å forkynne al-Shabaabs tolkning av islam og krevd at de underviser på arabisk.

⁹ Kildene A, G og J forklarte at mobilnettverket er godt utbygget også utenfor byene, selv i al-Shabaab-områder, og at «alle» har mobiltelefon. Kilde A forklarte at det kan være uklart hvorvidt det faktisk er al-Shabaab som står bak en telefonsamtale eller SMS, og at enkelte derfor henvender seg til al-Shabaab for å verifisere dette.

Respons Somalia: Al-Shabaab utenfor byene i Sør-Somalia

i møtet med al-Shabaab, men kildene er derimot samstemte i at få klaner i dag er i en posisjon der de kan eller vil utfordre al-Shabaab militært. Kildene viste til at klaner som gjør dette, risikerer å måtte betale en høy pris. Som eksempel viste flere av kildene til at al-Shabaab i mai 2017 brente ned en rekke landsbyer i Nedre Shabelle. Bakgrunnen for hendelsen er noe uklar, men ifølge kildene skyldtes reaksjonen fra al-Shabaab at klanen i dette området nektet å betale skatt og begynte å samarbeide med myndighetene og deres støttespillere. Også Human Rights Watch (2017) beskriver denne hendelsen og viser til at mange sivile ble drept, drevet på flukt og tatt til fange. Ifølge FNs monitoreringsgruppe for Somalia og Eritrea (UN Monitoring Group on Somalia and Eritrea 2016, s. 32) bruker al-Shabaab bortføringer som et middel for å presse klaner til å betale skatt eller samarbeide med dem.

Kildene understrekte imidlertid at al-Shabaabs innflytelse ikke baserer seg på frykt alene. Kilde A og K viste til at en rekke klaner allierer seg med al-Shabaab av egen interesse, for eksempel fordi al-Shabaab lønner dem, eller fordi de da kan få militær støtte mot en annen klan. Kilde B minnet også om at al-Shabaab ikke forfekter verdier som er totalt fremmede i Sør-Somalia. Både kilde A, C, D, E, F, G J og K viste i denne sammenheng til at det fortsatt er en bred oppfatning i befolkningen om at al-Shabaab er den fremste garantisten for lov og orden i Sør-Somalia, og at mange har mer tillit til dem enn til myndighetene. Kildene underbygget dette ved å vise til at folk i Mogadishu og andre myndighetsområder henvender seg til al-Shabaab-domstoler utenfor byene for å håndtere konflikter.

I hvilken grad hindrer al-Shabaab befolkningens bevegelsesfrihet utenfor byene?

Tidligere i 2017 ble det i flere nyhetsmeldinger hevdet at al-Shabaab hindrer befolkningen i å reise til myndighetsområder (se for eksempel Bearak 2017 og Burke 2017b). Samtlige kilder som Landinfo tok opp dette spørsmålet med under reisen i september 2017, avviste at dette medførte riktighet (kilde A, kilde B, kilde C og kilde K). Kildene var tydelige på at al-Shabaab tillater folk flest å reise til myndighetsområder ved behov, for eksempel for å få matvarebistand eller medisinsk behandling.¹⁰ For å underbygge dette, viste kildene til at flere hundre tusen mennesker har søkt matvarebistand i Mogadishu, Baidoa og andre myndighetsområder grunnet tørken som rammet store deler av Somalia i 2016/2017 (se for eksempel UNOCHA 2017, s. 35 og Thomas 2017). En vesentlig del av disse internt fordrevne kommer ifølge kildene fra al-Shabaab-områder. Ifølge kilde A finnes det enkelte unntak der klanledere må be om muntlig eller skriftlig tillatelse fra al-Shabaab for å reise til myndighetsområder.

Kildene forklarte at al-Shabaab drifter veikontrollposter langs hovedveier utenfor byene. Formålet med disse veikontrollpostene er ikke å hindre folk i å reise, men å kreve avgifter og hindre spioner i å ta seg inn i al-Shabaab-områder. Praktiske forhold og sikkerhetsutfordringer knyttet til slike kontrollposter er beskrevet i et tidligere temanotat (Landinfo 2016). Informasjonen fra kildene som Landinfo møtte under reisen i september 2017 er i tråd med dette temanotatet. Kilde K understrekte i denne sammenheng at personer uten familie eller klantilknytning i området de reiser til, risikerer å bli mistenkt for å være spion hvis de ikke har en annen lokal referanse som kan gå god for dem overfor al-Shabaab. Personer som anklages for å være spioner risikerer i verste fall å bli drept.

¹⁰ Hjelpeorganisasjoner har svært begrenset tilgang til al-Shabaab-områder. Ifølge kilde K skyldes dette at al-Shabaab frykter spioner og vestlig innflytelse. Noen hjelpeorganisasjoner tolereres av al-Shabaab, men disse må operere gjennom personer med lokal tilknytning i området.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- ACLED, dvs. Armed Conflict Location & Event Data Project. (2017, 2. desember). Realtime 2017 All Africa File. *ACLED*. Tilgjengelig fra https://www.acleddata.com/wp-content/uploads/2017/12/ACLED-All-Africa-File_20170101-to-20171202.xlsx [lastet ned 11. desember 2017]
- Agence France-Presse (2015, 26. juni). Al-Shabaab kills dozens of African Union troops at base in Somalia. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2015/jun/26/al-shabaab-attacks-african-union-base-somalia-scores-killed> [lastet ned 4. desember 2017]
- Bearak, M. (2017, 27. mai). In Somalia, Islamist rebels are blocking starving people from getting food. *Washington Post*. Tilgjengelig fra https://www.washingtonpost.com/world/africa/in-somalia-islamist-rebels-are-blocking-starving-people-from-getting-food/2017/05/26/5b5284c8-39bf-11e7-a59b-26e0451a96fd_story.html?utm_term=.890241a8394f [lastet ned 7. desember 2017]
- Beeders, J. (2017, 21. mars). What Happened in Kulbiyow, Somalia: An Open Source Investigation. *Belling Cat*. Tilgjengelig fra <https://www.bellingcat.com/news/africa/2017/03/21/happened-kulbiyow-somalia-open-source-investigation/> [lastet ned 4. desember 2017]
- Burke, J. (2016, 9. juni). Al-Shabaab militants storm Somalia base used by Ethiopian troops. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/09/al-shabaab-somali-militants-storm-base-ethiopia-troops> [lastet ned 4. desember 2017]
- Burke, J. (2017a, 8. juni). Al-Shabaab fighters kill dozens in attack on military base in Somalia. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/08/al-shabaab-somalia-kill-dozens-attack-military-base> [lastet ned 4. desember 2017]
- Burke, J. (2017b, 27. juli). Al-Shabaab militants ban starving Somalis from accessing aid. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2017/jul/27/al-shabaab-militants-ban-starving-somalis-from-accessing-aid> [lastet ned 24. november 2017]
- Felbab-Brown, V. (2017, 19. juni). Puntland's problems. *Foreign Affairs*. Tilgjengelig fra Brookings Institution. Tilgjengelig fra <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/06/19/puntlands-problems/> [lastet ned 1. desember 2017]
- Kalinaki, D. (2016, 26. september). Death in the morning: Why Amisom soldiers had little fighting chance in Janaale. *The East African*. Tilgjengelig fra <http://www.theeastafrican.co.ke/news/Why-East-African-soldiers-fell-to-Al-Shabaab-in-Somalia/2558-3395470-12wbup0z/index.html> [lastet ned 2. november 2016]

Respons Somalia: Al-Shabaab utenfor byene i Sør-Somalia

- Hansen, Stig Jarle (2013). *Al-Shabaab in Somalia*. London: Hurst.
- Hassan, M. (2017a, 3. april). Al-Shabab Seizes Key Somali Town After Ethiopians Pull Out. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/al-shabab-seizes-key-somali-town-after-ethiopians-pull-out/3794065.html> [lastet ned 5. desember 2017]
- Hassan, M. (2017b, 7. august). Somali Children Flee Al-Shabab Recruitment. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/somali-children-seek-refuge-al-shabab-coastal-town-adale/3975825.html> [lastet ned 7. desember 2017]
- Human Rights Watch (2017, 26. juli). Somalia: Al-Shabab Forces Burn Villages. *Human Rights Watch*. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2017/07/26/somalia-al-shabab-forces-burn-villages> [lastet ned 24. november 2017]
- Hussein, A. (2017, 12. september). Somalia: Puntland and the struggle to contain Al shabaab Attacks. *Garowe Online*. Tilgjengelig fra <https://www.garoweonline.com/en/news/puntland/somalia-puntland-and-the-struggle-to-contain-al-shabaab-attacks> [lastet ned 1. desember 2017]
- Landinfo (2016, 4. april). *Praktiske forhold og sikkerhetsutfordringer knyttet til reisevirksomhet i Sør-Somalia*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra https://landinfo.no/asset/3331/1/3331_1.pdf [lastet ned 24. november 2017]
- Maruf, H. (2017, 4. august). Al-Shabab Militants Retake Strategic Town in Western Somalia. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/al-shabab-militants-retake-town-one-twenty-kilometers-mogadishu/3972582.html> [lastet ned 5. desember 2017]
- Menkhaus, K. (2016, april). *Non-State Security Providers and Political Formation in Somalia*. Ontario: Centre for Security Governance. Tilgjengelig fra http://secgovcentre.org/wp-content/uploads/2016/11/NSSPs_in_Somalia_April2016.pdf [lastet ned 24. november 2017]
- [Provisional Constitution] (2012, 1. august). *The Federal Republic of Somalia Provisional Constitution*. Tilgjengelig fra http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_233457.pdf [lastet ned 19. desember 2017]
- Reuters (2012, 9. november). Somalia's al Shabaab, squeezed in south, move to Puntland. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/article/somalia-puntland-shabaab/somalias-al-shabaab-squeezed-in-south-move-to-puntland-idUSL5E8M96UZ20121109> [lastet ned 1. desember 2017]
- Shabelle News (2017, 11. september). Al-Shabab Fighters Briefly Seize Beled Hawo After Dawn Attack. *Shabelle News*. Tilgjengelig fra <http://radioshabelle.com/al-shabab-fighters-briefly-seize-beled-hawo-dawn-attack/> [lastet ned 5. desember 2017]
- Skjelderup, M. (2011). *Punishment on Stage. Application of Islamic Criminal Law by Harakat al-Shabaab al-Mujahideen*. Oslo: Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/23940/Masteroppgaven.pdf?sequence=2> [lastet ned 6. desember 2017]
- Thomas, A. (2017, 19. juli). Hundreds of thousands of drought-impacted Somalis flee to cities. *Refugees International* [blogg post]. Tilgjengelig fra <https://www.refugeesinternational.org/blog/2017/7/19/hundreds-of-thousands-of-drought-impacted-somalis-flee-to-cities> [lastet ned 7. desember 2017]
- UN Monitoring Group on Somalia and Eritrea (2016, 31. oktober). Somalia report of the Monitoring Group on Somalia and Eritrea submitted in accordance with resolution 2244 (2015): Somalia. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2016/919 [lastet ned 24. november 2017]
- UN Monitoring Group on Somalia and Eritrea (2017, 2. november). Somalia report of the Monitoring Group on Somalia and Eritrea submitted in accordance with resolution 2317 (2016). New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2017/924 [lastet ned 24. november 2017]

- UNOCHA, dvs. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2017, november). Humanitarian Needs Overview 2018. *UNOCHA*. Tilgjengelig fra https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/20172911_somalia_humanitarian_needs_overview_2018.pdf [lastet ned 7. desember 2017]
- Williams, P. (2016, juli). The Battle at El Adde: The Kenya Defence Forces, al-Shabaab, and Unanswered Questions. *International Peace Institute*. Tilgjengelig fra https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2016/07/1607_Battle-at-El-Adde.pdf [lastet ned 4. desember 2017]

Muntlige kilder

- Kilde A, lokale representanter for en internasjonal organisasjon, møte i Nairobi 25. september 2017.
- Kilde B, representant for en internasjonal organisasjon, møte i Nairobi 25. september 2017.
- Kilde C, representanter for en internasjonal organisasjon, møte i Nairobi 25. september 2017.
- Kilde D, lokal ressursperson, møte i Mogadishu 26. september 2017.
- Kilde E, lokal representant for en internasjonal organisasjon, møte i Mogadishu 26. september 2017.
- Kilde F, lokal ressursperson, møte i Mogadishu 26. september 2017.
- Kilde G, lokal ressursperson, møte i Mogadishu 26. september 2017.
- Kilde H, lokale representanter for en internasjonal organisasjon, møte i Mogadishu 27. september 2017.
- Kilde I, representanter for en internasjonal organisasjon, møte i Mogadishu 27. september 2017.
- Kilde J, lokal ressursperson, møte i Mogadishu 27. september 2017.
- Kilde K, representant for en lokal organisasjon, møte i Mogadishu 28. september 2017.
- Kilde L, lokal representant for en internasjonal organisasjon, møte i Belet Weyne, 14. februar 2015

© Landinfo 2017

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.